

повертався з-за кордону. Олександр І знов «відмітив» вельможу і 30 серпня 1814 року призначив міністром юстиції і генерал-прокурором. На цій посаді Дмитро Прокоф'євич пробув три роки, з властивою йому енергією займаючись багаточисленними справами судового відомства, прокуратури. Хоча Трощинський на цій посаді був три роки та його думки носять на собі відбиток ясного розуміння справи.

Важливою передумовою успішного виконання покладених на прокуратуру функцій є компетентність та особиста дисципліна прокурорів. Здійснюючи функції прокурори, постійно працюють з законодавчими актами, працівники прокуратури завжди мають достатньо фактів про їх недосконалість, недоліки й інші погрішності, тому їх пропозиції щодо вдосконалення тих чи інших функцій прокуратури має велике значення для розвитку та вдосконалення діяльності органів прокуратури.

Ченкова К. П.

*Національного університету «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри історії держави і права*

ДЕРЖАВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ МАТЕРИНСТВА І ДИТИНСТВА НА ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІН. XVIII – СЕР. XIX СТ.)

З останньої чверті XVIII ст. піклування про дітей і вагітних жінок перетворилося для підданих в добровільно-обов'язкове, але під наглядом державних органів. 1 вересня 1763 р. видано Маніфест про заснування виховних будинків для сиріт. У 1775 р. в законодавчому порядку встановлена державна система опіки «для всіх громадських прошарків». Ця система мала включати народні школи, сирітські будинки, рододопоміжні відділення та ін. Для них виділялися державні кошти, надавалися права містам, поселенням і приватним особам створювати такі заклади, особисто жертвувати нужденним (Тюльпа Т. М. Історія становлення та розвитку соціальної допомоги. Навчально-методичний посібник. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. – 92с. С. 12, 14).

7 листопада 1775 р. був виданий один з найважливіших законодавчих актів XVIII ст. «Учреждения для управления губерний Всероссийской империи. Часть I» (II частина, продовження, була затверджена лише в січні 1780 р.) (ПСЗРИ -1775. – Т. 20. -№ 14392). З 1781 р. закон «Учреждения для управления губерний» був поширений на українські губернії. Особливе місце в адміністрації кожної губернії посідала зовсім нова установа – Приказ громадської опіки, якому в законі спеціально присвячена XXV глава. У 1781 р. ПГО відкрились в Київській, Харківській і Чернігівській губерніях. У 1784 р. – в Катеринославській, у 1796 р. – у Волинській та Подільській губерніях, у 1802 р. – в Полтавській та Херсонській, наступного року

– в Таврійській губернії (1803). Враховуючи особливий статус м. Одеси, у 1823 р. створюється Одеський ПГО (губернським центром був Херсон) (Ступак Ф. Я. Благодійність та суспільна опіка в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) / Ступак Ф. Я. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 269 с. С. 103-104).

Спочатку ПГО підпорядковувалися царю та Сенату. З утворенням у 1802 р. Міністерств – стали підлеглими МВС, а в 1810 р. – Міністерству поліції. Нарешті, після об'єднання у 1819 р. цих двох Міністерств діяльність приказів стала підвідомча господарському департаменту МВС (Ступак Ф. Я. Закон 1775 р. і Прикази громадської опіки в Україні // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2003. -№ 4. – С.118).

Разом з Приказами були відкриті дворянська опіка та сирітські суди. Дворянську опіку мав очолювати повітовий представник дворянства, який разом з повітовим суддею і засідателями мали здійснювати піклування не тільки малолітніх дітей-сиріт з дворянського стану, а й вдів, а також дбати про їхні справи. Сирітський суд повинен був очолювати міський голова, а два члени «городового магістрату» і «городовий староста» повинні входити до нього в якості членів (История социальной работы : учебное пособие.«для высшей школы / М. В. Фирсов. – Изд. 2-е. – – «М. : Академический Проект; Константа, 2007. – 608 с. С. 225-226).

У 1836 р. були видані докладні правила діяльності сирітських будинків та їх внутрішнього розпорядку (ПСЗРИ – 1836. – Т.11. – № 9816). Відповідно до цих правил почали засновуватися і діяти на території південних українських губерній такі сирітські будинки: Одеський, Херсонський, Сімферопольський.

Епізодичні соціальні послуги населенню південних губерній, у тому числі дітям і матерям, у середині XIX ст. надавались і господарськими відділами МВС, міськими поліцейськими управліннями, Палатами держмайна. Вони влаштовували школи для дітей бідняків, безкоштовні їдальні, благодійні вистави або костюмовані маскаради (Карпенко О. Г., Янченко Т. В. Соціально-педагогічна підтримка дітей в Україні в історичному контексті: Монографія. – К.: НПУ, 2006. – 159 с. с. 36-37).

Окрема стаття (387) закону 1775 р. стосувалася богаділень. У вказані добродійні заклади направлялися за розпорядженням губернської адміністрації жінки з немовлятами, що підлягали за бродяжництво засланню до Сибіру на поселення, до закінчення вигодовування.

В Катеринославській губернії у 1798 р. вперше відкрилися богоугодні заклади – богадільня, лікарня та будинок божевільних. У 1801 р. в цих закладах працювали один лікар та один наглядач. За даними 1816 р. в Катеринославі у відомстві приказу громадської опіки знаходились богадільня на 30 ліжок. У 1852 р. в Катеринославі уже діяла губернська лікарня на

200 ліжок, збудована 1845 р. (Шаломова Л. Б. Здравсохранение Днепропетровска. – Днепропетровск, 1993).

Крім того, Одеський приказ зі своїх коштів надавав щомісячну грошову допомогу «бедным вдовам и девицам», про що свідчать архівні документи за 1859, 1860, 1864, 1865 рр. (Державний архів Одеської області – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 14,15,17,72,79), причому, така добродійна спрямованість була відповідним чином узгоджена з керівними органами – Сенатом, МВС, генерал-губернатором (Державний архів Одеської області – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 1).

Найбільш масовими організаціями, яким підпорядковувалися благодійні інституції, були МВС та Відомство православного сповідання і військового духовенства. Головними самостійними центрами благодійності були 4 відомства: Відомство установ імператриці Марії (з 1797); Імператорське людинолюбне товариство (з 1802); Російське товариство Червоного Хреста (з 1867); Попечительство трудової допомоги (з 1895).

Філантропічні установи та організації були підвідомчі Міністерству народної освіти, Військовому Міністерству, Міністерству юстиції, Міністерству імператорського двору, Міністерству шляхів сполучення, Морському Міністерству, Міністерству землеробства та державного майна.

Таким чином, нужденні отримували допомогу через прикази громадської опіки, міські та земські установи, церковно-парафіяльні попечительства і станові громади (селянські, міщанські, купецькі, ремісничі).

Васькевич Я. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

МАТЕРІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРАФІЯЛЬНОГО ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ КІНЕЦЬ XVIII – XIX СТ.: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Для населення Південної України к. XVIII – поч. XIX ст. належність до етнічної групи ототожнювалась з належністю суб'єкта до певної конфесії. Орієнтація держави на швидку колонізацію регіону визначила певну етнічну та конфесійну строкатість, але більшість населення сповідувала православну віру. Секуляризаційні процеси, посилення впливу держави на внутрішньоцерковне життя, особливості історичного розвитку і традицій регіону значною мірою вплинули на положення православного духовенства, яке знаходилося на Півдні (Лиман І.І. Державна церква і державна влада: Південна Україна (1775-1861). 2004, с. 78).

Регулюючи статус духовної верстви, імперська влада враховувала, що склад православного духовенства не був однорідним. До складу останнього входило парафіяльне та чорне духовенство, військове, придво-